

Yektan Türkyılmaz: Felaket kapımızı bir daha mı çalıyor?

Posted on 17/05/2017

1913 Eylül ayının son günleri. Makamına yeni atanan Patrik Zaven, memleketi Siirt'ten İstanbul'a uzanan tarihi yolculuğunda Muş'a gelmiştir. Patrik eksiksiz devlet erkanının yanı sıra yörede tartışılmaz nüfuzu bulunan Taşnaktsutyun şeflerinden Rupen Paşa (Der Minasyan) tarafından şaşaalı bir törenle karşılanır. İkinci gün kasabadaki devlet ve Ermeni cemaati ileri gelenleriyle görüşür. Üçüncü günkü durağı ise bütün bölge illerinin en kutsal mekanlarından Surp Garabet Manastırı'dır. Burada çiçeği burnunda patriği çetrefilli bir gerilim beklemektedir. Moskovalı Rus Ermenisi bir kadın manastıra bir okul inşa etmek için oldukça yüklü miktarda para bağışlamıştır. Ne var ki, para bir türlü getirilip okul yapılamamaktadır; çünkü binanın inşa edileceği yer konusunda Rahip Vartan Vartabed ile Episkopos Kharakhyan arasında büyük bir çekişme vardır. Vartan Vartabed okulun manastırın bahçesinde inşa edilmesinde ısrar ederken, Rupen Paşa'nın da telkiniyle partiye yakın Episkopos Kharakhyan okulun Veri Parakhner'de, yani manastırın duvar çitlerinden oldukça uzakta bir vadide kurulması gerektiğini savunmaktadır. Taşnaktsutyun şefinin gerekçesi ise, okul ancak manastırdan uzak olursa öğrencilerin dini etkilerden uzak, çağdaş bir eğitim alabileceğidir. Buna karşılık Vartan Vartabed, patriğe şu kaygılarını anlatır:

'Allah korusun, eğer bir gün tekrardan memleket karışır ve eğer halkımıza ve manastıra bir saldırı olursa yeterince sağlam yapılacak okul binası hem cemaatimize sığınabilecekleri bir yer olur, hem de manastıra hakim yüksek konumuyla savunulabilir. Ancak vadiye olan diğer yer her yandan saldırıya açık olacaktır.'

Patrik Zaven bu izahata ikna olur ve okulun manastır sınırları içerisinde inşa edilmesini

ister. Ne var ki, Taşnaktsutyun çevresi patriğin bu kararından rahatsızdır ve Van mebusu Arşak Vramyan kendisinden açıklama ister. Patrik Zaven, Vartan Vartabed'in yukarıdaki gerekçesini tekrarladığında ise Vramyan patriğin yüzüne şaşkınlıkla bakar ve 'siz halen kanımızın akacağını mı düşünüyorsunuz?' der!

Mezkur okul inşa olunmadığı gibi, manastırın kendisi de iki yıldan az bir zaman sonra yerle yeksan edilecektir. Tarihin acı bir ironisidir ki, Van mebusu Arşak Vramyan soykırımın yüksek profilli ilk kurbanı olarak 3 (16) Nisan 1915'te Bitlis'te katledilecektir.

Yaşadığımız topraklar en azından son 140 yıldır rutinleşmiş liberalleşme iyimserliği ve felaket karamsarlığı arasında dolanan sinüs eğrilerinin yine dibe vurduğu bir dönemden geçiyor. O kadar ki birçok düşünür, yazar, siyasetçi, ürkütücü 'Bir daha 1915 olur mu?' sorusunu açıktan veya ima yollu dillendirmeye başladı.

1915 örneği bize, başta soykırımlar olmak üzere toplumsal felaketler ile ilgili çok önemli bir noktayı anlatıyor: Bu tür derin demografik, sosyal ve kültürel kırılmalara yol açan trajedilerin öngörülemez olduğunu! 1915 Soykırımı, o denli ani ve o denli dehşetengizdi ki, 1914 Temmuz'unda en kötümser Osmanlı Ermenisinin tahayyül edebildiği en korkunç senaryoyu bile gölgede bıraktı. Bir halk doğduğu topraklarda haritadan silindi, sosyal ağları çöktü ve kültürel ölüm yaşadı. Yine Temmuz 1914 itibariyle Osmanlı ülkesinde bir araştırma yapma olanağımız olsa ve de rassal seçilmiş bir gruba hangi cemaatin 1915'te böylesi bir trajediye maruz kalabileceği sorusunu yöneltebilseydik, benim kişisel tahminim, çok büyük ağırlıkla 'Rumlar' cevabının alınacağı yönündedir. Dahası Ermeniler muhtemelen ancak Kürtler ve Süryanilerden sonra akla gelecekti.

Öngörülemezlik, bir tek Ermeni Soykırımı'na mahsus bir olgu değil. Hem siyasal analizciler, hem akademisyenler 1990'ların başında Ruanda'yı değil, komşu Burundi'yi daha muhtemel bir felaket sahnesi olarak tahmin ediyorlardı. Benzer şekilde 1980'ler boyunca Yugoslavya'da bir kırılma umuluyordu, ancak bunun Kosova'da yaşanacağına kesin gözüyle

bakılıyordu. Kosova, vuku bulan kanlı boğazlaşmanın en nihai alanı oldu ve de Bosna'ya kıyasla çok daha düşük ölçekli bir şiddet dalgasıydı bu. Bu örnekler, Kamboçya'dan Endonezya'ya çoğaltılabilir. Öngörülemezliğin hem sebeplerinden biri hem de ona paralel bir niteliğide soykırım gibi felaketlerin aklın ve hayal gücünün sınırlarını zorlayan inanılmazlığıdır. Leh subayı Jan Karski'nin sıradışı hikayesi bunu en iyi biçimde resmeder. 1942 sonunda Karski, katliamlara ait dokümanları mikrofilm olarak İngiltere'ye kaçırmayı başarır. Londra'da Yahudi cemaatinin önde gelenleriyle buluşur. Bunlardan Ignacy Schwatzbart New York'taki Dünya Yahudi Kongresi'ne bir telgraf yollar ve 'İnanılmaz İnanın' çağrısı yapar. Ne var ki, Karski'nin belgelerle sunduğu iddiası, önde gelen Yahudi isimler başta olmak üzere, birçok kişi tarafından ciddiyyetten uzak bulunacaktır. İroniktir ki, aslında o sırada Doğu Avrupa Yahudiliği için vaziyet Karski'nin anlattığından çok daha vahim durumdadır.

Yazının esas konusuna dönersek, 2016 yeni bir 1914 mü? Başka bir deyişle, bir daha 1915 mümkün müdür? Eğer kanlı bir felaket olursa bunun muhtemel kurbanları kimler olur?

İkinci soruyla başlayayım. Evet 1915 benzeri bir felaketin tekrarı, potansiyel olarak zaten hep mümkündü. Ancak böylesi bir trajedi, yakın zamanda ülkedeki iktidar yapısı ve de Suriye krizinin geldiği aşama itibariyle bugün, son 60 yıldır olmadığı kadar olasıdır. 1915 kurucu bir soykırımdı; yeni devlet, Ermeniliğin mezarı üzerine inşa edildi. Milletlik de öyle. O kadar ki, 1915 hiçbir zaman 'tarihin bir ayıbı', 'geçmişimizdeki bir karadelik' olarak görülmedi / kabul edilmedi, tersine devletin idari aklında hakiki ya da varsayılan sorunlara, tehditlere ve krizlere müdahale çantasının bir kenarında nihai, meşru, işe yaradığı tecrübeyle sabit bir edevat olarak durdu. Yakın zamanda, mün'azil başbakanın, legal bir siyasi partinin Moskova ziyareti içintüyle ürperten biçimde 'Ermeni çeteler gibi Rusya'yla işbirliği yapıyorlar' demesi veya devlet kademesinin en üst seviyesinden başlayarak çok sık telaffuz edilen 'tek-tek', 'hepsini', 'sonu gelene kadar' ifadeleri bulunduğumuz konjonktür itibariyle kulak arkası edilemeyecek kırmızı bayraklardır. Yine aynı konjonktür aslında bu soruyu oldukça da anlamsız kılıyor: Zaten gözlerimizin önünde Şengal Ezidileri sözlük tanımını

bir soykırıma uğradılar; Seyfo (1914-15), Simmele katliamı (1933), Enfal (1986-89) felaketlerini yaşayan Asuriler, son iki yıl içerisinde bu kez de Suriye ve Irak'ta IŞİD kırımının ve sürgünün hedefi oldular; saldırılardan Ermeniler ve diğer Hristiyan ve heterodoks gruplar da oldukça vahim şekilde etkilendi. Musul ve Ninova'daki binlerce yıllık kesintisiz Hristiyan varlığı nerdeyse son buldu. Çok sembolik bir olay olarak, Der Zor'daki soykırım anıt-kilisesi 100. yıl anmalarının arifesinde yerle bir edildi. Unutulmamalıdır ki, felaketler bulaşıcıdır ve ortaya çıkışlarında bölgesel krizlerin sınırlar ötesine taşması tetikleyici etken olmuştur; Ermeni Soykırımı'ndan, Holokost'a, Kamboçya ve Ruanda'ya bunun örnekleri çoğaltılabilir.

SIRA KÜRTLERDE Mİ?

Son elli yıldır Ortadoğu'da en çarpıcı dönüşümlerden geçen topluluk Kürtlerdir dersem abartı olmayacaktır sanırım. Öyle ki, eğer bundan 100 yıl önce birisi bir gün Kürtler fanatizme karşı 'İslam dünyasında' çoğulculuğun ve özgürlükçülüğün savaşçıları olacaklar kehanetinde bulunsaydı muhtemelen ancak şaka malzemesi olurdu. Kahkahaların başlangıcı ise Kürtlerin Kürt olarak birliği olurdu. Hemencecik aklıma 1880'lerde Raffi'nin (Hagop Melik Hagopyan) 'Kürtlerin birliği' konusundaki alaylı yazıları aklıma geliyor. Ona göre bu birlik ancak oyunbaz İngiliz diplomatlarının ve Abdülhamid'in manipülatif tahayyüllerinde mevcut olabilirdi. Dönemin Ermeni entelijansiyası arasındaki yaygın Kürt alerjisini yansıtan bu kurgu aslında tümünden yersiz değildi. Çünkü Kürt, ancak başkalarının Kürt gördüğü bir kişiydi; kendi dillerinde ise kimi yöreler hariç neredeyse her grup kendisini Kurmanc (Zazaca konuşan Dersimliler Kırmanc diye telaffuz ederler) görüyordu, ancak Kurmanc'ın ne demek olduğu dil, inanç, aşiret aidiyetleri, sınıfsal konum / üretim faaliyeti üzerinden bambaşka manalara geliyordu. Dolayısıyla dışarıdan bakanlar için Kürtler asefalik (liderlikten / kurumsallıktan yoksun) ve atomize olmuş bir topluluktur. Ta 17. yy'a kadar uzanıp Ehmedê Xanî'yi bir kenara bıraksak bile son 140 yıldır Kürt milliyetçi elitleri de hep bu parçalanmışlıktan ve başsızlıktan şikayet edegelmişlerdir. Kendi noktalarından haksız da

sayılmazlar, Osmanlı'nın son yarım asrı ve dünya savaşları arası ortaya çıkan Kurmanc ayaklanma ve direnişlerinin neredeyse hepsinin bastırılmasında rakip Kurmanc gruplar kritik rol oynadılar. Dahası, ortak bir politik projenin, dil siyasetinin ve de kimlik kurgusunun önündeki en büyük engel hep bu atomize olmuşluk olarak görüldü.

Yalnız bu sıkça şikayet edilen kimlik-aidiyet karmaşık çokluluğunun gözden hep kaçan bir sonucunun da olduğunu belirtmek gerekir. O da şu ki Kürtler potansiyel imhacılarının ellerine gelmediler. Bir başka deyişle kategorik olarak düşman olarak tanımlanamadılar. Herkesin hep bir iyi, bir de kötü Kürdü olageldi; bu Abdülhamid için de böyleydi, Rus Çarı II. Nikolas için de. Dolayısıyla Kurmancların iç-parçalanmışlığı ister-istemez onlar için halklar, inançlar mezarlığı topraklarda bir var kalabilme aracına dönüştü. Bu parçalanma Türkiye için ancak 1960 sonrası gelişen hareketlerle değişmeye başladı. 1970 sonrası ise Kurmancların mağduriyetlerini inançlar, bölgeler, diller ve aşiretler ötesi mobilize ederek rizomatik (çok köklü ve nispeten hiyerarşiden uzak) bir Kürtlük inşası siyaseti izleyen hareket bir ortak tahayyül ağı kurmak yönünde çokça yol kat etti. Ancak 1984'ten 2014'e kadar da bu parçalı hal esastan değişmedi. Eğer yaklaşık 20 bin Kürt dağa çıkmış ise buna karşılık 120 binden fazla Kürt onlara karşı silah tutmayı bir biçimde kabullenmiş korucu olmuştur. Devlet partisi, adı ne olursa olsun Kürt siyasallaşmasının filizlendiği 1970'lerden beri her halükarda Kürt hareketinin kalbi Diyarbakır'da %35-40 oy alabilmiştir. İşte bu durum yakın zamanda temelden sarsılmaya başladı. Meşhur 'sürecin' nihayete ermeye yüz tuttuğu dönemdeki iki gelişme bunun en net ifadeleri oldular: Kobani direnişiyle dayanışma eylemleri ve 7 Haziran seçimleri. Türkiye sınırları içerisinde bile bulunmayan Kobani'ye destek eylemlerine her bölgeden ve kesimden gelen katılım, Türkiye'de 'Kürtlerin birliği' projesinin ne denli olgunlaştığını ilan etti. 7 Haziran seçimlerinde Kürt bölgelerinin birçoğunda HDP'nin %70 üzerinde oy alması bu birliğin siyasal hareketlenmede de karşılığı olduğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak ne kadar kırılğan ve hassas olan bu birlik hiçbir zaman mükemmelleşip tamamlanamayacaksa da olsa, bir zamanların espri malzemesi olabilecek 'Kürtlerin birliği' sonunda kuruldu.

Bu gelişmelerin iktidar cephesinin Kürtlere ve Kürt sorununa bakışında ne denli derin bir kırılmaya yol açtığı aşikâr. Çok detaylı bir tartışmaya girmeden tarif etmek gerekirse bu değişime öfkeli ve kendini aldatılmış varsayan devlet cephesinin tepkisi, Kürt bölgelerinde yeni bir kolonyal rejimin tesisi projesi olmuştur. Her türden kolonyal girişimde olduğu gibi kendinde bedenler ve mekan üzerinde sınırsız tasarruf hakkı gören bu projenin ilk uygulama alanları 'Kürtlerin birliğinin' en konsolide olduğu yerler oldu. Kısacası devlet erki var olan düzen içerisinde 'olaylara' tepki vermek yerine, yeni bir düzen kurma, 'sorunu kökünden' çözme yolunu seçmiş görünüyor. Bunun okuduğunuz yazının konusu açısından en ürkütücü kısmı, ve de daha önceki 'kök kazımalardan' farkı ise, 'iyi Kürtler'in artık oyunda kadük kalmış olmasıdır. Korucuların ve de devlet taraftarı silahlı Kürtlerin katılımının önemsenmediği sistematik bir yıkım ve yeniden inşa planıyla karşı karşıyayız. Bu bağlamda Cizre bir dönüm noktası olmuştur. Cumhuriyet tarihinin Dersim sonrası bu en vahim katliamında şehir, bir kent kırımına (urbicide) uğratılmıştır. Katliamlarla ilgili tanıklıklar ise sıradan öldürmenin çok ötesine geçildiğine işaret ediyor: Yaralıların hastanelere taşınmasına izin verilmemesi, sivilleri bile 'teslim almaya' isteksizlik gösterilmesi ve en nihayetinde bodrumlara sığınanların toplu imha silahlarıyla yakılarak öldürülmeleri, gerilimin potansiyel olarak nerelere varabileceği konusunda ürkütücü işaretlerdir. Buna ölü bedenlerin uğratıldığı çokça tartışılmış muameleleri de eklemek gerekiyor. Bir yandan Suriye'deki savaş tarafgirliği/temsili sergileyen, öte yandan kurbanlarını insan-dışılaştırarak, grafitililerle, kliplerle, kinayeye toplu ölümleri kutlayan bir güç pornografisi izliyoruz. Belki bu tümünden yeni değil, ancak yeni ve oldukça kaygı verici olan bu halin popülerliği, göz önündeliği ve göz boyama istisnaları dışında kamusal alanda savunulması. Büyük kıyımlar ve felaketlerde görülen türden aşırı-şiddete (sırf öldürme amacını aşmış törenselleşen, ayınlaşmış şiddet) ve kurbanın canavarlaştırılmasına şahit oluyoruz. O denli ki, artık o bedenlerin insan olmalarına ait en tartışılmaz hak, yani vücut bütünlüğünde gömülme hakları da yok sayılabiliyor.

Madalyonun diğer yüzüne bakarsak, sanırım 'Kürtlerin birliğini' uzun ve oldukça acılı bir süreçle gerçekleştirenler de, bu durumun işleri çok da kolaylaştırmadığını artık

görüyorlardır. Gelineen noktada Kürt hareketinin üzerindeki sorumluluk bir tek Kürtlerin değil, bütün bir bölgenin geleceğine ilişkindir. Tarihsel analogiler her zaman sorunludur; eğer özellikle de benzetme yapılan olaylara laboratuvar bulguları, mutlak ve değişmez ihtimaller muamelesi yapılırsa, bu bizi ancak fikri sabitliğe götürür. Öte yandan önümüzdeki tablonun 1914 sonbaharına benzerliği déjâvu dedirtecek denli ürkütücü. Ülkede radikalleşen ve istikrarsızlaşan bir iktidar kliği, her geçen gün daha da şaşırtıcı şekilde aşırılaşan ideolojik bir hatta yürüyor. Bölgesel, uluslararası bir kriz ülkeye taşıma emareleri gösterirken diplomatik matriks bile aynı duruyormuş gibi: Bir yanda baş düşman Rusya, öte yandan rejimi kollar görünen Almanya. Ve bir başka çarpıcı benzerlik ise zamanında Taşnaksutyun'un olduğu gibi, Kürt hareketinin bugün temsili beyanında bulunduğu grup içerisinde diğer aktörleri marjinalize etmiş mutlak egemen konumu. Talep edilen haklar ve onların kavramsallaştırılması bile değişmemiş, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi (ademi merkezîyetçilik), inknavarutyun (özyönetim), eşit yurttaşlık hukuku ve inknabaşdbanutyun (özsavunma). Ve burada da bitmiyor benzerlikler; mezkur politik aktör, tıpkı Taşnaksutyun gibi, radikalleşen, istikrarsızlaşan, ideolojik olarak aşırılaşan bir iktidar gücüyle hüsrana uğrayan bir pazarlık ve hatta bir zımnî nüfuz paylaşımına girmiş. Benzerlikler çarpıcı ve korkutucu.

Burada 'süreç' hakkında bir parantez açmam gerekiyor. Barış, özellikle son 30 yılda kıyaslanamaz travmalar yaşamış, acılar çekmiş, kayıplar vermiş Kürt halkı için hava, su gibi yaşamsal bir talep. Ancak, gelinen nokta itibarıyla şu çok açıktır ki, süreç, ortaya çıkma sebebi, saikleri ve yürütülme biçimi itibarıyla müjdelediği 'çözümü' getirmemiş, tersine bir yandan sebebi de olduğu müstakbel patlamayı, şiddetini büyütürken ertelemiştir. Bunun ilk kanlı emareleri 6-7 Ekim protestoları ile yüzünü gösterdi. 7 Haziran sonrası kısmı ise zaten malum. Tabii burada aktörler ötesinde bölgesel gelişmelerin büyük etkisi olduğunu da not düşmek gerekir. Her halükarda 'süreç' etrafında derinlikli ve eleştirel bir entelektüel tartışma ortamı olmadı. Ortam, kerameti kendinden menkul ahlakçı/normcu seslerce büyük ölçüde domine ve hatta terörize edildi. Yorumlarda naifçe iyimserlik pompalayan kes-yapıştır İrlanda, Güney Afrika, Bask ülkesi örnekleri uçururken, bu tür işleyen süreçlerin

Filistin, Cezayir gibi yerlerde niçin hüsrana ve hatta felakete sonuçlandığı sorulamadı bile. Bu nispeten uzak örnekleri bir yana bıraksak bile, acaba daha gerilere gitmeden, 1876'dan bu yana eşit yurttaşlık talebini yükselten hiçbir etnik/dini grubun sistem içerisinde müzakere yoluyla bırakın muvaffak olmayı, bütünlüğünü koruyamadığını ve hatta varlığının sürdürülebilir kalmadığını da mı yok sayacağız, en başta da korkunç Ermeni Soykırımını örneğini ve ona uzanan yoldaki 'süreci' olmak üzere?

Buradaki çıkarım, sonucun kaçınılmaz olarak yine aynı olacağı değildir; daha ziyade altını çizmek istediğim, hal bu iken, bu tür girişimler konusunda daha nüanslı, ihtiyatlı ve çok ihtimalli düşünmeye ve buna göre öneriler sunmaya yönelik yakıcı ihtiyaçtır. Yapısal-tarihsel zorlukları bir kenara bıraksak bile, malum süreç en başından itibaren belirleyici unsurlar tarafından stratejik/ programatik görülmedi ve süreç kurumsal/örgütsel günlük çıkarlar temelinde yürütüldü; iktidar cenahı için soluk almak, anlık rakiplerini ekarte etmek, öte yandan ise Kürt muhalefetinin bir daha bir tehdit olamayacağı caydırıcılıkta devleti yeniden yapılandırmak için bir fırsat olarak değerlendirildi. Diğer taraf için ise Kürt yaşam alanlarında daha kolay manevra yapabilmesi, ayrıca bu sürecin yarattığı lehteki koşulların Kürtler içerisindeki nüfuzunu arttırması özendirici oldu, tabii buna Suriye'deki kriz dolayısıyla öncelik sıralaması yapma ihtiyacını da eklemek gerek. Şahsi kanaatim benzer aktörler, usuller ve saiklerle yürütülecek bir başka sürecin, çevresel koşullarda köklü bir değişiklik olmadığı takdirde, bilhassa Türkiye Kürtleri açısından krizi biraz daha ertelese de sonuçta çok daha tahripkar patlamasına yol açabileceğidir.

Dolayısıyla Kürt hareketi bulunduğumuz konjonktür itibariyle büyük bir sorumluluk altındadır. Hareketin siyasi retoriğinde en azından 1999 yılından beri belirgin yer tutan çeşitli sıfatlarla betimlenmiş soykırım ifadesi, yakın dönemki önde gelen isimlerin açıklamalarında yakıcı ve hissedilen gerçek bir kaygıya dönüştüğüne işaret ediyor. Zaten, Kürt hareketinin birçok sözcüsü de yaşananların ve giderek de ağırlaşan durumun devlet bloğundaki tekleşme, radikalleşme ve bölgesel koşullar nedeniyle 1990'ların bir tekrarından çok daha vahim noktalarda olduğunu ifade ediyor. Bu bağlamda, madunlar adına siyaset

yürütmek, özellikle kurulmasında büyük payının olduğu 'birliği' felaketlerden esirgemek için, hareketin çok ihtiyatlı olması gerektiği açıktır. Belirleyici kolektif aktörlerin naif iyimserlikle peşinden sürüklendiği tanımı belirsiz bir barış veya Jakobin 'kurtuluşa kadar savaş' ikilemi dışında kalan yollar, tarzlar, politikalar üretmedeki başarısı Kürtlerin, Türkiye'nin ve de bölgenin selameti açısından kritik önemdedir. Bu kısma son bir tarihsel not ise Kürt siyaseti açısından katastrofik bir sonuca çıkması muhtemel bir hat, bölge halkının 'kurtuluşunu' onun korunması, var kalabilmesi veya savunulmasının önüne koymasındır. Yüzyıl önceki deneyimin en acı derslerinden biri bu olsa gerek...

YA DİĞERLERİ?

İlk başta şunu ifade etmek gerekiyor: toplu şiddet eylemleri, etnik boğazlaşmalar, soykırımlar çok nadiren sadece tek bir grubu hedef almıştır. Holokost sadece Yahudi Soykırımı değildir, 1915 yalnızca Ermenilerin soykırımının başlangıcı değildir, en azından Süryaniler, Ezidiler de kurban gruplar arasında olmuştur. Dolayısıyla buradaki tartışma, 'o mu, yoksa diğerleri mi?' sorusuna cevap vermeye çalışmaz. Lafı hiç uzatmadan konuya gireyim; sanırım yakın dönem siyasetini biraz takip eden herkes mağdurlar arasında 'Alevi' olarak kategorize edilen grupların olacağına hiç şaşırmayacaktır. İktidarın bölgesel krizde Sünni ekseninin en hararetli temsilcilerinden birine dönüşmesi, ayrıca Irak ve Suriye'de Onikici, Nusayri, Kızılbaş grupları ortadan kaldırma siyaseti sürdüren cihatçı örgütlerle yakın ilişkiler kurması Türkiye'deki benzer gruplar arasında, haklı ve gözlenebilir tedirginliğe yol açtı. Zaten II. Mahmud devriyle başlayıp cumhuriyet iktidarlarıyla süren nerdeyse kesintisiz bir siyaset olarak mezkur grupların ehli-Sünnetlik ve/ya Ortodoks İslam içerisinde eritilmesi çabası halen devam ediyor. 1960'lar sonrası 'Aleviler' arasında radikal siyasete artan ilgi ise bu cemaatlerin kriminalize edilmesinin yeni bir aracına dönüşmüştür. Ve 1970'lerden bu yana ise neredeyse rutin 'Alevi' katliamlarına, pogromlarına sahne olmuş bir ülkedeyiz. Bu zaten başlı başına bir yeni derin kriz durumunda belirli 'Alevi' toplulukların risk altında olacağına işaret ediyor. Burada altını çizmek gerekiyor ki, 'Aleviliğin' karşı

karşıya olduğu tehdit kategorik değil, konumsaldır. Antakya Nusayrileri, Adıyaman, Maraş, Malatya, Sivas Kızılbaş köyleri, büyükşehirlerdeki gettolaşmış yoksul 'Alevi' mahalleri esas tehdit altındaki gruplardır. Ayrıca çok önemli bir yakın dönem gelişmesini unutmamak gerekiyor; Pazarcık-Maraş ve Zara-Divriği gibi Kızılbaş-Kürt seyrelmiş nüfusun bulunduğu alanlara Suriyeli mülteci kampı kurulması girişimi. Bu türden resmi kamp sakinlerinin nasıl bir siyasal nüfuz altında olacaklarını ve kimleri düşman addedecekleri büyük bir muamma olmasa gerek. Birçok kırimda, özellikle Ruanda ve Ermeni Soykırımını bunlara dahildir, benzer bağımlı, mağdur mülteci grupların maalesef saldırgan unsurları olarak aktive edilmişlerdir.

Yazıya başladığım anekdota dönmek istiyorum, ve bir kez daha hatırlatıyorum ki, soykırım benzeri felaketler öngörülemez ve oldukça karmaşık süreçlerdir. Ancak gökten zembille düşmezler. Ortaya çıkışlarında tarihsel arka-plan, yapısal ideolojik, siyasal, ekonomik, kültürel koşulların olmazsa olmaz rolü vardır. Bildiğimiz deneyimler bize bu koşulların radikalleşip, köktenci çözümlere yönelen siyasal elit kadrosunun ortaya çıkışı ve savaş, bölgesel kriz gibi mümkün kılan bir ortam ile örtüşmesinin durumu vahimleştirdiğini gösteriyor. Ancak buraya kadar anlattıklarım sadece bu tür felaketleri muhtemel kılar, onları mutlaklaştırmaz, kaçınılmaz kılmaz. Bulduğumuz yer burasıdır ve henüz öngörülebilirlik sınırlarındayız. Buraya kadar bir 'sorunu' açıklayabiliriz. Kaygılı olmak için de yeterinden fazla gerekçemiz varsa da, unutulmamalıdır ki, çevresel koşullardaki bir değişiklik, iktidar bloğu içerisindeki bir gelişme bütün gerilimi bir anda dindirebilir.

Soykırım ve benzeri felaketleri pozitivist aritmetiğin dışına iten iki etken ise tetikleyici faktörler ve karar mekanizması, yani insan unsurudur; bir 'sorundan' bir 'felakete' sıçrama anı. Özellikle insan unsuru, çözülmesi neredeyse imkansız bir muammadır. Müstakbel failer bir tek kendilerince mana taşıyan bir rasyonalite ve 'vicdan' sistemi yaratırlar. Faillerin kimlik ve aidiyetleri, ve niçin hedef seçtiklerinin açıklaması ise ancak bu araçsal rasyonalite ve 'vicdanda' saklıdır. Bildiğimiz birkaç nokta daha var soykırım türü felaketlere ilişkin. O da kurban grupların her şeyin ötesinde kurban edilebilir oldukları için

hedeflenmesidir. Potansiyel mağdur grupların hedefleşmesinin bir temel sebebi karşı koymalarını sağlayacak sosyal, siyasal ve kurumsal direniş ağlarının çökertilebilmesidir. Dersim’de de, Ermeni Soykırımı’nda da felaket mağdurları isyan ettikleri, silahlandığı için değil, bu tür girişimlerden yoksun oldukları, yoksun kaldıkları için gerçekleşebilmiştir. Yazıyı Tiflis merkezli Taşnak gazetesi Horizon’un Ar-Khor mahlaslı İstanbul muhabirinin yolladığı 18 Ekim 1914 tarihinde yayınlanan makalesinden bir alıntıyla sonlandırayım, ama hikayenin sonu bir kez daha bu olmasın:

‘Türkler Ermenilere karşı ‘insani ve aydın’ Alman subaylarının gözleri önünde bir suç işleyebilirler - ürkütücü ve eşi benzeri görülmedik bir suç. Katliam, katliam ... her an vaziyetin ruh ve vücut kulaklarımıza fısıldadığı bu korkunç kelimeyi duyuyoruz. ...

Caveant Consules! (Temsilciler Dikkat!)

Kaynak: evrensel.net